

**ÁRSSKÝRSLA
HÆSTARÉTTAR ÍSLANDS
2012**

Inngangur

Hér gefur að líta ársskýrslu Hæstaréttar Íslands. Í henni er að finna upplýsingar um starfsemi réttarins á árinu 2012. Eins og undanfarin ár er skýrslan einungis birt á heimasíðu réttarins.

Í janúar 2013

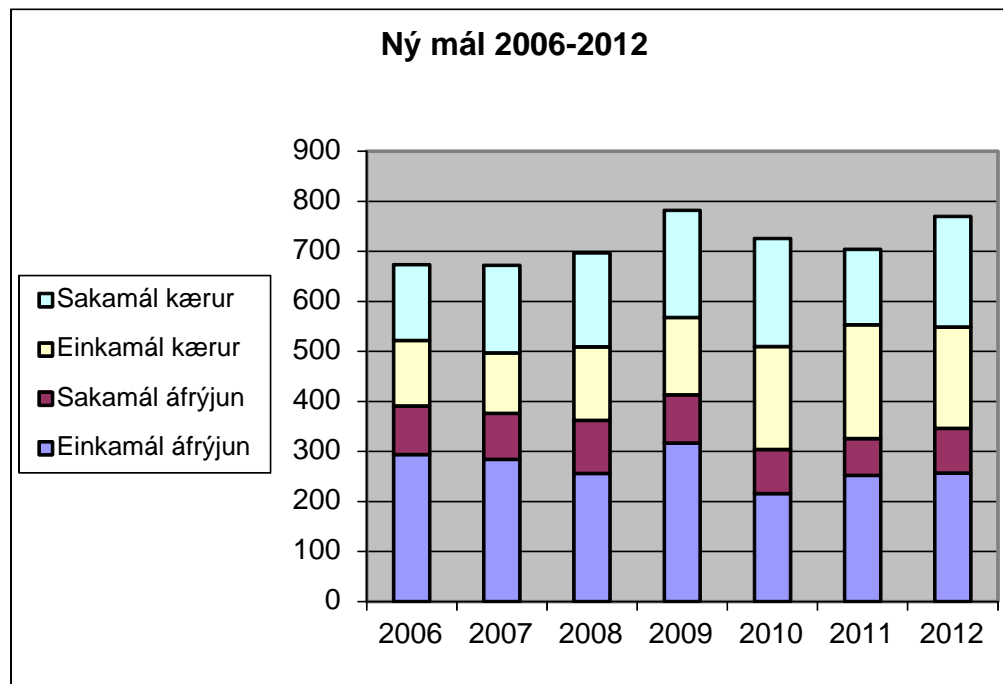
Þorsteinn A. Jónsson
skrifstofustjóri
Hæstaréttar Íslands

Ný mál árið 2012

Að neðan gefur að líta yfirlit yfir fjölda þeirra mála sem bárust Hæstarétti á árinu 2012. Til samanburðar eru birtar tölur fyrir árin 2006-2011. Málunum er annars vegar skipt í áfrýjuð mál, sem flutt eru munnlega fyrir réttinum, og kærumál, sem eru yfirleitt skriflega flutt. Hins vegar er málunum skipt eftir því hvort um er að ræða einkamál eða sakamál.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Áfrýjun:							
Einkamál	294	284	256	317	216	252	257
Sakamál	97	92	106	96	88	74	89
Kæur:							
Einkamál	131	121	147	155	206	227	203
Sakamál	151	175	188	214	216	151	221
	673	672	697	782	726	704	770

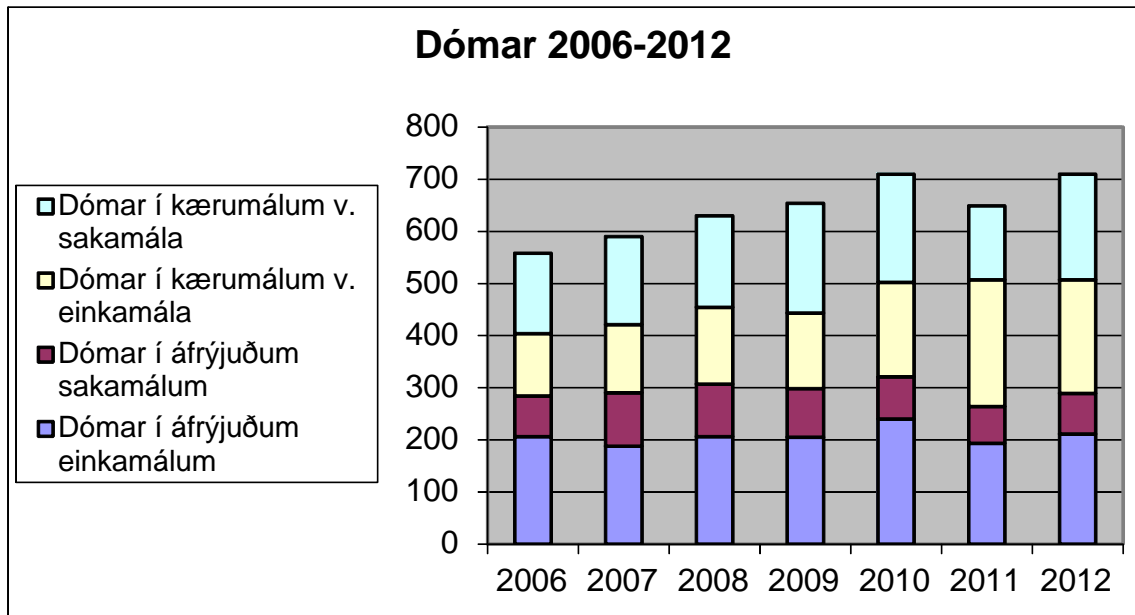
Á síðasta ári fjölgaði skráðum málum frá árinu áður um 66 og er fjöldi skráðra mála 61 fleiri en meðaltal árána 2006 til 2011. Skráð ný mál hafa einungis einu sinni verið fleiri en það var árið 2009. Kærum í einkamálum fækkar heldur miðað við árin 2010 og 2011. Aftur á móti fjölgar kærum í sakamálum og hafa þær aldrei verið fleiri.

Dómar á árinu 2012

Hér að neðan er að finna yfirlit um fjölda dæmdra mála í Hæstarétti á árinu 2012. Til samanburðar eru birtar tölur fyrir árin 2006-2011. Er máluðum sem fyrr skipt í áfrýjuð mál og kærumál.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Áfrýjun:							
Dómar í einkamálum	206	188	206	205	240	193	211
Dómar í sakamálum	78	102	101	93	81	71	78
Kæurur:							
Dómar í einkamálum	120	131	147	145	181	243	218
Dómar í saka- málum	154	169	176	211	208	142	203
	558	590	630	654	710	649	710

Alls var meðferð 710 mála lokið á árinu, og eru dómar 61 fleiri en á árinu 2011 og 78 fleiri en meðaltal árunna 2006 - 2011. Af 289 munnlega fluttum málum voru tvö mál

flutt fyrir 7 dómurum, 69 mál flutt fyrir 5 dómurum og 218 mál voru flutt fyrir 3 dómurum. Dómarar skiluðu sératkvæði 14 sinnum á árinu í munnlega fluttum málum. Í sératkvæðum sínum skiluðu dómarar 9 sinnum annarri efnislegri niðurstöðu, 4 sinnum annarri niðurstöðu að hluta og í einu máli var niðurstaðan hin sama en aðrar forsendur. Á árinu voru 6 kærumál flutt munnlega, 2 mál fyrir 7 dómurum og 4 mál fyrir 5 dómurum. Í kærumálum skiluðu dómarar 18 sinnum sératkvæðum og var alltaf um efnislega aðra niðurstöðu að ræða.

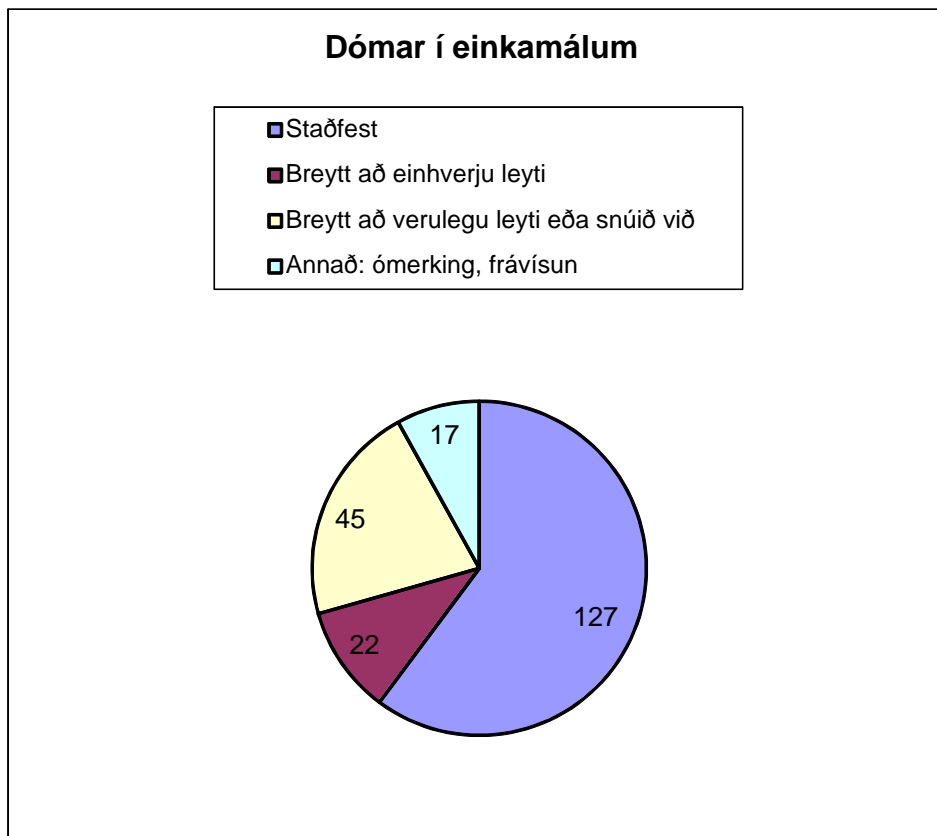
Skipting dæmdra mála eftir málsúrslitum á árinu 2012

Eftirfarandi er skipting dæmdra mála á árinu 2012 eftir málsúrslitum. Er málunum sem fyrr skipt í áfrýjuð mál og kærumál.

Áfrýjun

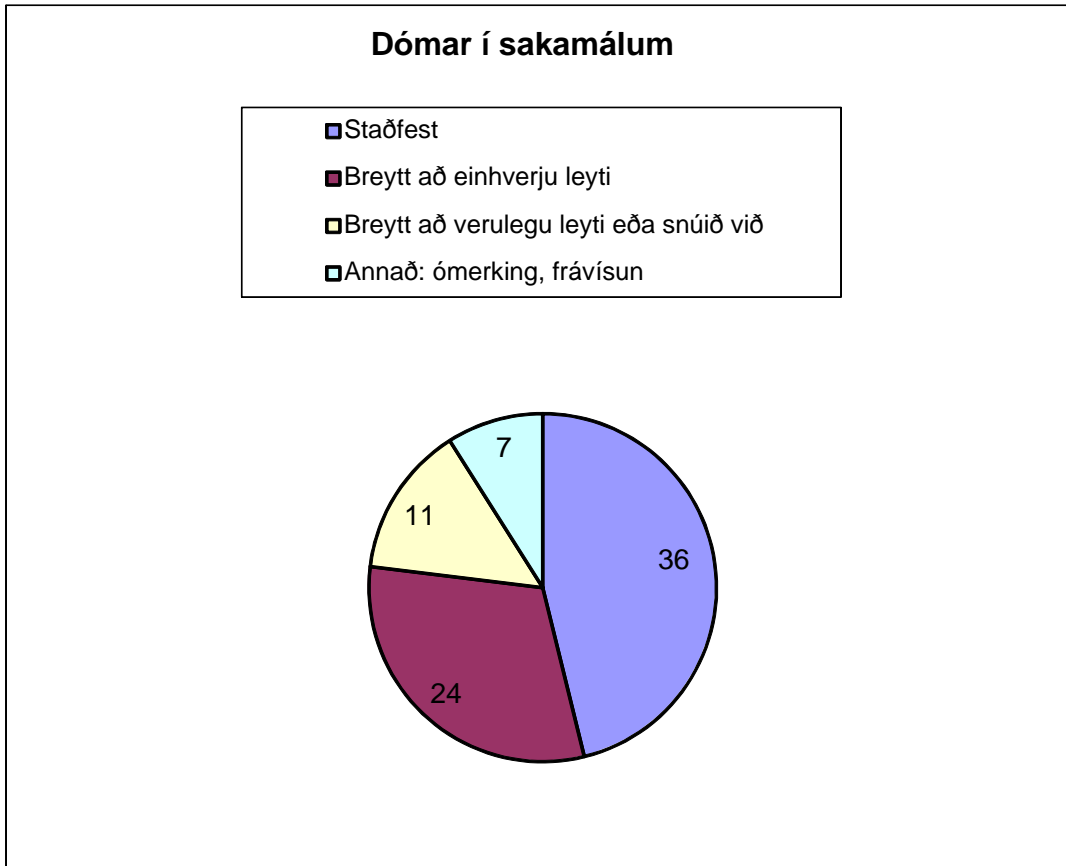
Einkamál

Heildarfjöldi áfrýjaðra einkamála sem dæmd voru á árinu 2012 er 211 mál. Þar af var niðurstaða héraðsdóms staðfest í 127 málum. Í 22 málum var niðurstöðu héraðsdóms breytt að einhverju leyti og í 45 málum var niðurstöðu héraðsdóms breytt að verulegu leyti eða snúið við. Í 17 tilvikum var málum vísað frá, eða héraðsdómur ómerktur.

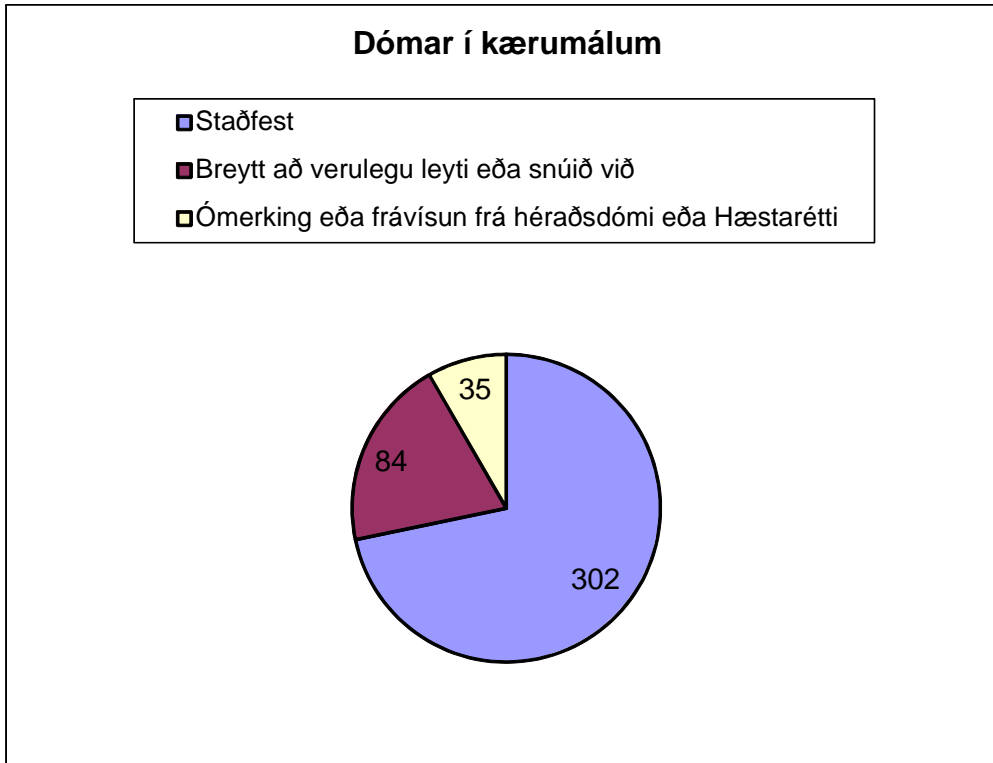
Sakamál

Alls voru dómar í áfrýjuðum sakamálum 78 á árinu 2012. Þar af var niðurstaða héraðsdóms staðfest í 36 málum. Niðurstöðu héraðsdóms var breytt að einhverju leyti í 24 málum og eru þar með taldar breytingar á refsingum. Í 11 málum til viðbótar var niðurstöðu héraðsdóms breytt að verulegu leyti eða snúið við. Í 7 tilvikum var héraðsdómur ómerktur eða málum vísað frá héraðsdómi eða Hæstarétti.

Kærum

Alls voru kveðnir upp dómur í 421 kærumáli á árinu 2012. Þar af var niðurstaða héraðsdóms staðfest í 302 málum. Niðurstöðu héraðsdóms var breytt að verulegu leyti eða snúið við í 84 málum og 35 málum var vísað frá héraðsdómi eða Hæstarétti eða meðferð þeirra ómerkt.

Ódæmd mál 31. desember 2012

Áfrýjanir

Eftirfarandi er yfirlit yfir ódæmd mál sem áfrýjað hafði verið til Hæstaréttar fyrir 31. desember 2012. Til samanburðar eru tölur frá árunum 2008 - 2011.

Ódæmd mál 31. desember	2008	2009	2010	2011	2012
---------------------------	------	------	------	------	------

Áfrýjun

Einkamál:

Alls ódæmd	150	185	125	138	142
-------------------	-----	-----	-----	-----	-----

Par af:

Frestað til flutnings	101	120	96	85	88
------------------------------	-----	-----	----	----	----

Frestað til þingfestingar eða greinargerðar	49	65	29	53	54
--	----	----	----	----	----

Sakamál:

Alls ódæmd	44	43	40	38	46
-------------------	----	----	----	----	----

Par af:

Tilbúin til flutnings	11	18	23	18	22
------------------------------	----	----	----	----	----

Ágrip ekki komið	33	25	17	20	24
-------------------------	----	----	----	----	----

Fjöldi ódæmdra einkamála í árslok er svipaður og árið áður, en eru 8 færri en meðtal árána 2008 – 2011. Ódæmd sakamál eru 8 fleiri en í árslok 2011.

Kæror

Eftirfarandi er yfirlit yfir ódæmd kærumál sem skotið hafði verið til Hæstaréttar fyrir 31. desember 2012. Til samanburðar eru tölur frá 2011.

Ódæmd mál 31. desember	2011	2012
------------------------	------	------

Kæror:

Alls ódæmd	20 mál	14 mál
-------------------	--------	--------

Áfrýjunarleyfi

Heimildir til áfrýjunar mála til Hæstaréttar er að finna í XXV. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála og XXXI. kafla laga nr. 88/2008 um meðferð sakamála. Almenn er heimilt að áfrýja máli nema sérstök atvik eigi við. Eru það einkum mál sem varða lágar fjárhæðir (á árinu 2012 var miðað við mál sem vörðuðu fjárkröfur eða sektir lægri en 705.325 krónur) sem sæta takmörkunum að þessu leyti. Getur Hæstiréttur þó heimilað áfrýjun slíkra mála að nánar tilteknum skilyrðum fullnægðum. Eftirfarandi er yfirlit yfir fjölda beiðna um áfrýjunarleyfi og afgreiðslur þeirra 2012. Til samanburðar eru tölur frá árunum 2007-2011.

Ár:	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Fjöldi beiðna	69	55	70	57	35	38
Samþykkt	18	17	28	29	7	14
Hafnað	48	32	33	25	18	23
Afturkallað/óafgreitt	3	6	9	3	10	1

Endurupptaka mála

Niðurstöður héraðsdóma sem ekki hefur verið áfrýjað og mála sem dæmd hafa verið í Hæstarétti verða því aðeins endurskoðaðar, að Hæstiréttur ákveði að málið skuli endurupptekið og tekið til meðferðar að nýju. Heimildum til endurupptöku mála er almennt skorinn nokkuð þröngur stakkur og er þær að finna í XXXII. og XXXIII. kafla laga nr. 88/2008 um meðferð sakamála og XXVI. og XXVII. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála. Frá fyrra ári voru 6 beiðnir óafgreiddar. Á árinu 2012 bárust Hæstarétti 13 beiðnir um endurupptöku óáfrýjaðra héraðsdóma og hæstaréttardóma. Til meðferðar voru því 19 beiðnir og af þeim var 1 samþykkt en 16 hafnað. Í árslok biðu 2 beiðnir afgreiðslu.

Dómarar

Frá stofnun Hæstaréttar hafa 49 menn verið skipaðir í embætti hæstaréttardómara. Þar af voru 6 dómarar skipaðir á árunum 2010 - 2012. Á árunum 2000 – 2009 voru 6 dómarar skipaðir í embætti, 16 dómarar á árunum 1980-1999, 10 dómarar á árunum 1960-1979, en einungis hlutu 11 dómarar skipun á þeim 40 árum sem liðu frá stofnun réttarins árið 1920 til ársins 1959. Helgast þessi fjölgun á skipunum hæstaréttardómara meðal annars af því að reglur um fjölda hæstaréttardómara hafa breyst í gegnum tíðina. Þegar Hæstiréttur Íslands var stofnaður skyldi dómstjóri og fjórir meðdómendur skipa dóminn. Mátti þá eigi setja dóm með færri dómendum en fimm. Dómurum við Hæstarétt var fækkað í þrjá með lögum nr. 37/1924. Með lögum nr. 111/1935 var dómurum aftur fjölgað í fimm, en þeir skyldu þó aðeins vera þrír, þangað til fé yrði veitt í fjárlögum til fjölgunar dómurum. Komst það til framkvæmda 1945. Dómurum var fjölgað með lögum nr. 42/1973 í sex, en fimm dómarar skyldu þá skipa dóm. Þó var heimilt að þrír dómarar dæmdu í málum við tiltekin skilyrði. Með lögum nr. 24/1979 var dómurum fjölgað í sjö og með lögum nr. 67/1982 var dómurum fjölgað í átta. Með lögum nr. 39/1994 var dómurum síðan fjölgað í níu. Með lögum nr. 12/2011 var dómurum fjölgað tímabundið í tólf. Á árinu 2012 höfðu eftirtaldir dómarar fasta skipun í embætti hæstaréttardómara:

Árni Kolbeinsson hæstaréttardómari

Benedikt Bogason dómstjóri var settur hæstaréttardómari til 30. september og skipaður hæstaréttardómari frá 1. október 2012

Eiríkur Tómasson hæstaréttardómari

Garðar Gíslason hæstaréttardómari (til 30. september 2012)

Greta Baldursdóttir hæstaréttardómari

Gunnlaugur Claessen hæstaréttardómari (í leyfi til 31. ágúst 2012)

Helgi I. Jónsson dómstjóri var settur hæstaréttardómari til 31. ágúst og skipaður hæstaréttardómari frá 1. október 2012

Ingibjörg Benediktsdóttir hæstaréttardómari

Jón Steinar Gunnlaugsson hæstaréttardómari (til 30. september 2012)

Markús Sigurbjörnsson hæstaréttardómari

Ólafur Börkur Þorvaldsson hæstaréttardómari

Páll Hreinsson hæstaréttardómari (í leyfi frá 1. september 2011 til 31. desember 2014)

Viðar Már Matthíasson hæstaréttardómari

Þorgeir Örlygsson hæstaréttardómari.

Á árinu 2012 var Markús Sigurbjörnsson forseti Hæstaréttar, en Viðar Már Matthíasson varaforseti réttarins.

Aðrir starfsmenn Hæstaréttar

Á árinu 2012 störfuðu alls 14 aðrir starfsmenn hjá Hæstarétti Íslands.
Arnaldur Hjartarson aðstoðarmaður hæstaréttardómara (til 30. apríl 2012)
Ásta Sveinsdóttir ritari
Björn Hólm Magnússon dómvörður
Erna Sigríður Sigurðardóttir aðstoðarmaður hæstaréttardómara (frá 1. maí 2012)
Guðlaug Jónasdóttir aðstoðarmaður hæstaréttardómara
Gunnar Páll Baldvinsson aðstoðarmaður hæstaréttardómara
Hólmsfríður Grímsdóttir aðstoðarmaður hæstaréttardómara
Jakobína Sveinsdóttir bókasafnsfræðingur
Jónas Marteinsson dómvörður
Kristín Ísleifsdóttir ritari
Selma Antonsdóttir ritari
Sólveig Bjarnadóttir bókasafns- og upplýsingafræðingur
Valgerður Sólnes aðstoðarmaður hæstaréttardómara
Þorsteinn A. Jónsson skrifstofustjóri

Varadómarar

Eftirtaldir varadómarar voru kallaðir til starfa á árinu 2012:
Eggert Óskarsson héraðsdómari
Garðar Gíslason fyrrverandi hæstaréttardómari
Hjördís Hákonardóttir fyrrverandi hæstaréttardómari
Sigurður Tómas Magnússon prófessor
Símon Sigvaldason héraðsdómari
Skarphéðinn Þórisson hæstaréttarlögmaður

Heimasíða Hæstaréttar

Dómar Hæstaréttar hafa verið aðgengilegir almenningi á heimasíðu réttarins frá janúar 1999. Í upphafi árs 2004 voru gerðar breytingar á heimasíðunni með það að markmiði að auðvelda og einfalda aðgengið enn frekar. Var það einkum gert með því að bæta leitarvélina á síðunni auk þess að gera dagskrá réttarins og nýja dóma aðgengilega á forsíðu hennar. Útliti síðunnar var af þessu tilefni breytt en haldið í sömu efnisþætti og verið höfðu. Sem fyrr er ýmis konar upplýsingar sem varða starfsemi réttarins að finna á síðunni. Þá prýða síðuna fjöldi ljósmynda af dómhúsinu.

Dómasafn Hæstaréttar

Samkvæmt 2. mgr. 11. gr. laga nr. 15/1998 um dómstóla skulu dómar Hæstaréttar gefnir út, en um tilhögun útgáfunnar fer eftir ákvörðun Hæstaréttar að fengnu samþykki ráðherra. Dómasafn Hæstaréttar var gefið út á prenti frá því rétturinn tók til starfa árið 1920 og til 2006. Vegna kostnaðar og fárra áskrifenda er óvissa um framhald á útgáfu dóma réttarins í prentuðu formi. Eins og fram hefur komið eru dómar Hæstaréttar frá 1. janúar 1999 einnig birtir á vefsíðu réttarins.

Bæklingur Hæstaréttar

Gefinn er út á vegum Hæstaréttar litprentaður bæklingur, þar sem stiklað er á stóru í sögu réttarins, starfsemi hans reifuð og dómhús við Arnarhól kynnt. Bæklingurinn er gefinn út á íslensku og ensku og er fánlegur endurgjaldslaust á skrifstofu Hæstaréttar.

Ársskýrsla Hæstaréttar

Á vegum Hæstaréttar voru á árunum 1999 – 2004 gefnar út prentaðar ársskýrslur, en þar er að finna upplýsingar um starfsemi réttarins fyrir hvert ár. Þessar ársskýrslur er einnig að finna á heimasíðu réttarins. Frá árinu 2005 hefur ársskýrslan ekki verið gefin út í prentuðu formi heldur einungis birt á heimasíðu réttarins.

Prófmál

Samkvæmt lögum nr. 77/1998 um lögmenn, sbr. lög nr. 93/2004, skal sá sem öðlast vill réttindi til að vera hæstaréttarlögmaður m.a. sýna fram á það með prófraun, sem felst í munnlegum flutningi fjögurra mála, sem flutt eru í Hæstarétti fyrir fimm eða sjö dómurum, þar af a.m.k. tveggja einkamála, að hann sé hæfur til að öðlast réttindin. Þetta fyrirkomulag öðlaðist gildi 1. nóvember 2004. Á árinu 2012 fluttu 34 prófmenn alls 59 prófmál.

Á árinu 2012 luku 14 héraðsdómslögmenn prófraun fyrir Hæstarétti.

Gestakomur

Á hverju ári koma fjölmargir gestir í heimsókn í húsnæði Hæstaréttar til að hlusta á málflutning, vera viðstaddir dómsuppsögu, til að skoða húsnæði réttarins eða koma í heimsókn í skipulögðum hópum sem fá leiðsögn þar sem húsnæði réttarins er sýnt og sagt frá starfsemi réttarins. Á árinu 2012 voru þessir gestir 1627. Hér eru ekki taldir málflytjendur eða aðrir sem eiga erindi við afgreiðslu réttarins eða starfsmenn.

Tilnefningar

Á hverju ári tilnefnir Hæstiréttur Íslands í stjórnir, ráð og nefndir á grundvelli laga. Eftirfarandi er yfirlit yfir tilnefningar og skipanir réttarins á árinu 2012.

4. janúar og 15. febrúar 2012

Úrskurðarnefnd umhverfis- og auðlindamála.

Aðalmenn:

Ásgeir Magnússon héraðsdómari
Þorsteinn Þorsteinsson sérfræðingur
Hildigunnur Haraldsdóttir arkitekt
Geir Oddsson
Kristín Svavarsdóttir sérfræðingur
Þóra Árnadóttir jarðeðlisfræðingur

Varamenn:

Aðalheiður Jóhannsdóttir prófessor
Sigurður Erlingsson prófessor
Hörður Harðarson arkitekt
Helga Jóhanna Bjarnadóttir sviðsstjóri
Jón Ólafsson prófessor
Freysteinn Sigmundsson jarðeðlisfræðingur

20. janúar 2012

Dómnefnd skv. 3. mgr. 12. gr. laga um dómstóla nr. 15/1998 – ad hoc.

Ása Ólafsdóttir lektor, aðalmaður

12. mars 2012

Áfrýjunarnefnd skv. 13. gr. laga um stöðu, stjórn og starfshætti þjóðkirkjunnar.

Aðalmenn:

Jóhannes Karl Sveinsson hæstaréttarlögmaður, formaður
Ásdís Rafnar lögfræðingur
Lára G. Hansdóttir forstöðumaður

Varamenn:

Karl Axelsson hæstaréttarlögmaður
Jón Höskuldsson héraðsdómari
Áslaug Þórarinsdóttir sýslumaður

12. júní 2012

Stjórn Persónuverndar.

Aðalmaður:

Haraldur Briem læknir

Varamaður:

Vilhilmína Haraldsdóttir læknir

7. ágúst 2012

Dómnefnd skv. 3. mgr. 12. gr. laga um dómstóla nr. 15/1998 – ad hoc.
Skarphéðinn Þórisson hæstaréttarlögmaður, aðalmaður

12. september 2012

Áfrýjunarnefnd samkeppnismála – ad hoc.
Þorgeir Ingi Njálsson dómstjóri, aðalmaður

30. október 2012

Dómnefnd skv. 3. mgr. 12. gr. laga um dómstóla nr. 15/1998 – ad hoc.
Skarphéðinn Þórisson hæstaréttarlögmaður, aðalmaður

3. desember 2012

Úrskurðarnefnd fæðingar- og foreldraorlofsmála.

Aðalmenn:

Jóna Björk Helgadóttir héraðsdómslögmaður, formaður

Gunnlaugur Sigurjónsson heimilislæknir, varaformaður

Varamenn:

Ragnhildur Benediktsdóttir skrifstofustjóri

Ósk Ingvarsdóttir sérfræðingur í kvenlækningum

7. desember 2012

Dómnefnd skv. 3. mgr. 12. gr. laga um dómstóla nr. 15/1998 – ad hoc.
Skarphéðinn Þórisson hæstaréttarlögmaður, aðalmaður

Almennar upplýsingar

Samkvæmt 10. gr. dansk-íslensku sambandslaganna nr. 39/1918 skyldi Hæstiréttur Danmerkur hafa á hendi æðsta dómshald í íslenskum málum, þar til Ísland kynni að ákveða að stofna æðsta dómstól í landinu sjálfu. Þessi heimild var notuð umsvifalaust og var Hæstiréttur Íslands stofnaður með lögum nr. 22/1919 um hæstarétt. Samhliða því að dómshald Hæstaréttar Danmerkur var afnumið var Landsyfirrétturinn, sem settur hafði verið á stofn árið 1800, lagður niður og hafa dómstigin í landinu síðan verið tvö. Hæstiréttur Íslands tók til starfa 16. febrúar 1920.

Um Hæstarétt er nú kveðið á um í lögum nr. 15/1998 um dómstóla. Samkvæmt 1. gr. laganna er Hæstiréttur Íslands æðsti dómstóll ríkisins. Hann er áfrýjunardómstóll og hefur aðsetur í Reykjavík. Heimilt er þó að halda dómþing annars staðar sé til þess sérstök ástæða. Þar sem Hæstiréttur er áfrýjunar- eða málskotsdómstóll felast verkefni hans einkum í því að endurskoða dómsathafnir héraðsdómstólanna, sem eru alls átta talsins. Aðrir dómstólar eru Félagsdómur og Landsdómur og verður úrlausnum þeirra yfirleitt ekki skotið til Hæstaréttar.

Málum verður skotið til Hæstaréttar með tvenns konar hætti: Annars vegar með áfrýjun máls, hins vegar með kæru. Með áfrýjun er átt við það, að lokaúrlausn héraðsdóms, sem venjulega er í formi dóms, sé skotið til Hæstaréttar til endurskoðunar. Til þess að máli verði áfrýjað þarf að vera fyrir hendi heimild til þess í lögum og er áfrýjunarheimildirnar að finna í XXV. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála og XXXI. kafla laga nr. 88/2008 um meðferð sakamála. Í lögnum eru áfrýjunarheimildirnar skilgreindar neikvætt á þá leið, að almennt er heimilt að áfrýja máli nema sérstök atvik eigi við. Eru það einkum mál sem varða lágar fjárhæðir sem sæta takmörkunum að þessu leyti, en Hæstiréttur getur þó einnig heimilað áfrýjun slíkra mála að nánar tilteknum skilyrðum fullnægðum.

Með kæru er almennt átt við það, að úrlausn héraðsdómstóls, sem ekki bindur enda á mál að efni til og yfirleitt er í formi úrskurðar eða ákvörðunar, sé skotið til Hæstaréttar. Hér má til dæmis nefna úrskurði héraðsdómara um hvort hann víki sæti í máli og úrskurði um gæsluvarðhald. Í sumum tilvikum verður þó endanlegum úrlausnum héraðsdómstóla skotið til Hæstaréttar með kæru, en ekki með áfrýjun, einkum úrlausnum sem varða gildi svokallaðra fullnustugerða sýslumanna, t.d. aðfarargerða og nauðungarsölu. Heimildir til kæru er einkum að finna í XXIV. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála og XXX. kafla laga nr. 88/2008 um meðferð sakamála, en einnig í ýmsum sérlögum, t.d. lögum nr. 90/1989 um aðför og lögum nr. 90/1991 um nauðungarsölu.

Áfrýjuð mál eru almennt flutt munnlega fyrir Hæstarétti. Eftir ákvörðun forseta Hæstaréttar taka þrjú eða fimm dómara við Hæstarétt þátt í meðferð máls fyrir dómi. Í sérstaklega mikilvægum málum getur forseti þó ákveðið að fleiri dómara skipi dóm. Meðferð kærumála er mjög frábrugðin meðferð áfrýjaðra mála. Felast frávikin aðallega í því að málsmeðferð er yfirleitt skrifleg og gengur mun skjótar fyrir sig en ella.

Dómar Hæstaréttar eru endanlegir og verður þeim ekki skotið til neins annars dómstóls. Mál sem dæmt hefur verið í Hæstarétti verður því aðeins endurskoðað, að Hæstiréttur ákveði að málið skuli endurupptekið og tekið til meðferðar að nýju. Heimildum til endurupptöku mála er almennt skorinn nokkuð þröngur stakkur og er þær að finna í XXXII. og XXXIII. kafla laga nr. 88/2008 um meðferð sakamála og XXVI. og XXVII. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála.

Nánari upplýsingar um sögu Hæstaréttar, starfsemi, starfsfólk og dómhús réttarins má finna á heimasíðu réttarins. Þá hefur verið gefinn út á vegum réttarins litprentaður bæklingur, þar sem stiklað er á stóru í sögu réttarins, starfsemi hans reifuð og húsakostur kynntur.